

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Betänkandet Bolag och brott – några åtgärder mot oseriösa företag (SOU 2023:34)

Mot bakgrund av de intressen som Åklagarmyndigheten har att bevaka lämnas följande yttrande.

Sammanfattning

Åklagarmyndigheten kan i huvudsak ansluta sig till utredningens bedömningar och förslag. Vi anser att förslagen i väsentliga delar är ägnade att bidra till att motverka att aktiebolag och andra företagsformer används för att begå och dölja brott. För samma angelägna syfte menar vi att övervägande skäl talar för att återinföra revisionsplikten för små aktiebolag. Vi avstyrker förslaget om att det införs en ny straffbestämmelse om företagskapning.

4 Revisionsplikten för små aktiebolag

Utredningen har utförligt inventerat och redovisat de skäl som kan tala för och emot att återinföra en generell revisionsplikt. Även med beaktande av intresset av att underlätta företagande och med insikt om att en revisionsplikt skulle innebära en tung kostnad för många små men helt seriösa bolag, menar Åklagarmyndigheten att övervägande skäl talar för att revisionsplikten bör återinföras för små aktiebolag.

Vid sidan av den inte oväsentliga nyttan av att bidra till ett ökat förtroende i näringslivet, till bättre ordning och färre fel, förefaller det uppenbart att en revisionsplikt skulle verka för att de regler som gäller för företagande följs. Inte minst finns det skäl att anta att åtgärden är ägnad att motverka att företag utnyttjas för brottslig verksamhet, liksom att bidra till en snabbare upptäckt och därmed framgångsrik utredning av brott. De numera vidgade uppgifterna

innebär att revisorerna också bidrar med att övervaka och rapportera misstänkta aktiviteter och transaktioner enligt penningtvättslagen.

Med en samhällsutveckling där företag i allt högre grad används för att genomföra eller dölja brottslighet och brottsvinster, och med en ökad koppling mellan sådan ekonomisk brottslighet och organiserad brottslighet av helt annat slag, framstår en generell revisionsplikt som ett viktigt inslag för att stävja att den utvecklingen fortgår.

7.4 Åtgärder för att motverka att målvakter utses och registreras

Som utredningen konstaterar är det en angelägen uppgift att så långt möjligt försvåra att målvakter utses och registreras. De är mycket ofta ett bärande element i brottslighet där bolag används som brottsverktyg.

Åklagarmyndigheten ställer sig därför bakom utredningens förslag om att Bolagsverket ska utöka sina kontroller av uppgifter i sina register och i vissa fall kunna förelägga om personlig inställelse för att säkerställa anmälarens eller den anmäldes identitet eller behörighet att företräda företaget. Vi är också positiva till att Bolagsverket får till uppgift att stryka oriktiga uppgifter om företrädare i registren.

Det är enligt vår uppfattning alldeles särskilt angeläget att, som föreslås, höja maximistrafteffekten för brott mot målvaktsförbudet. Som utredningen anför är hela syftet med en målvakt att dölja de faktiska gärningsmännen vid kriminalitet. Regelmässigt rör det sig om brottslighet som är organiserad eller annars planerad och där existensen av en målvakt är en nödvändig förutsättning för att sätta brottsplanen i verket. Redan att låta sig anlitas som målvakt är därför tydligt mer samhällsskadligt och straffvärt än vad nuvarande straffskala ger uttryck för.

Många av de brott som en målvakt typiskt sett ska bidra till att möjliggöra är brott av sådan karaktär att brottet redan vid ett lägre straffvärde än fängelse ett år normalt bör föranleda ett fängelsestraff. Det gäller exempelvis grovt bokföringsbrott och skattebrott. I den fortsatta beredningen bör det därför övervägas om inte också brott mot målvaktsförbudet borde hänföras till samma kategori av brott, och att brottet således redan vid ett straffvärde vid sex månader normalt ska föranleda ett fängelsestraff.

Utredningen har stannat för att behålla böter som straffminimum, bland annat med hänvisning till straffskalan för skyddande av brottsling. Vid detta senare brott är dock gärningen till och med i vissa fall straffri, något som sammanhänger med att gärningen inte sällan sker i uppenbara intressekonflikter. Motsvarande gör sig inte gällande vid brott mot målvaktsförbudet. Istället handlar det oftast om att medvetet hålla sig okunnig om vad det skenbara företräderskapet ska dölja. Enligt vår bedömning bör därför böter utmönstras ur straffskalan.

8 Företagskapningar

I sina överväganden i frågan om att kriminalisera företagskapning inleder utredningen med att konstatera att nykriminalisering kräver starka skäl, skäl som närmare återges. Enligt Åklagarmyndighetens uppfattning föreligger inte sådana starka skäl. Vi avstyrker därför att gärningstypen kriminaliseras.

Som framgår av betänkandet är förfarandet i de allra flesta fall redan straffbelagt genom att det ingår i redan etablerade brottsliga gärningar, bland annat bedrägerier. Vi bedömer att brottet företagskapning i de fallen inte skulle tillföra något mer väsentligt bidrag till brottslighetens samlade straffvärde.

I återstoden av fall av företagskapning är bolaget inte målsägande av det enkla skälet att det inte har drabbats av någon ekonomisk skada till följd av åtgärden. De olägenheter som förfarandet ändå kan ha föranlett ska naturligtvis inte nonchaleras, men de torde inte vara av den omfattning eller beskaffenhet att det i sig motiverar en kriminalisering.

Ett grundläggande syfte med utredningens förslag är att göra bolaget till målsägande. Som framgår av det föregående kommer det att bli aktuellt i en lång rad situationer, trots att verkningarna för bolaget är små. Det hindrar inte att ytterligare målsägande i exempelvis bedrägeriärenden kommer att generera en rad tillkommande kostnader och handläggningsåtgärder vid utredning och lagföring, en effekt som underskattas i betänkandet (se avsnitt 12.8).

De skäl som i tidigare lagstiftningsärenden har motiverat att inte kriminalisera företagskapning har således enligt Åklagarmyndigheten fortsatt bärkraft.

9 Några särskilda frågor om stiftelser

Åklagarmyndigheten delar betänkandets förslag till ändringar i stiftelselagen och menar, i likhet med utredningen, att det är angeläget att lagstiftningen ger ett motsvarande skydd mot ekonomisk brottslighet i stiftelser som det som ges för andra juridiska personer.

Detta yttrande har beslutats av tf. vice riksåklagaren Marie-Louise Ollén efter föredragning av kammaråklagaren Mathias Lidberg. I den slutliga handläggningen har också överåklagaren Lennart Guné deltagit.

Marie-Louise Ollén

Mathias Lidberg

Kopia till

Kommunikationsavdelningen
Rättschefen
Biblioteket